

PROLOOG: JULI 1956
Darlington Hall

Het begint er steeds meer naar uit te zien dat ik de tocht die mijn fantasie nu al enkele dagen bezighoudt werkelijk zal gaan maken. Een tocht, moet ik erbij zeggen, die ik in mijn eentje zal maken in de gerieflijke Ford van meneer Farraday; een tocht die me, naar ik verwacht, door een groot deel van de mooiste landschappen van Engeland naar de West Country zal voeren en waardoor ik misschien wel vijf, zes dagen niet op Darlington Hall aanwezig zal zijn. Het idee voor een dergelijke reis ontstond, laat ik dat benadrukken, naar aanleiding van een bijzonder vriendelijke suggestie van meneer Farraday, persoonlijk door hem gedaan, op een middag bijna twee weken geleden toen ik de portretten in de bibliotheek aan het afstoffen was. Ik herinner me nog duidelijk dat ik op het trapje staand het portret van burggraaf Wetherby aan het afstoffen was toen mijn werkgever binnenkwam met een paar boekwerken die hij waarschijnlijk weer op hun plaats wilde laten zetten. Toen hij mijn persoon in het oog kreeg, maakte hij van de gelegenheid gebruik om me mee te delen dat hij nu definitief besloten had om in augustus en september voor een periode van vijf weken naar de Verenigde Staten terug te keren. Nadat mijn werkgever dat aangekondigd had, legde hij zijn boeken op een tafel, nam plaats op de chaise-

longue en strekte zijn benen. Toen keek hij naar me op en zei: 'Je begrijpt, Stevens, dat ik niet van je verwacht dat je al die tijd dat ik weg ben in dit huis opgesloten blijft zitten. Neem de auto maar en ga een paar dagen op reis. Zo te zien moet je er echt eens tussenuit.'

Omdat zijn suggestie zomaar uit de lucht kwam vallen, wist ik niet goed wat ik daarop moest zeggen. Ik weet nog dat ik hem voor zijn vriendelijkheid bedankte, maar hoogstwaarschijnlijk was mijn reactie niet al te duidelijk want mijn werkgever vervolgde: 'Ik meen het, Stevens. Ik vind werkelijk dat je er eens tussenuit moet. Ik ben bereid om voor de benzinekosten op te draaien. Mensen als jij zitten altijd maar in die grote huizen opgesloten om de boel voor anderen te beredden; hoe krijgen jullie ooit de kans om iets van jullie mooie land te zien?'

Het was niet de eerste keer dat mijn werkgever met een dergelijke vraag kwam; de kwestie schijnt hem zelfs werkelijk hoog te zitten. Bij deze gelegenheid kwam er overigens wel een soortement antwoord bij me op terwijl ik daar op het trapje stond; een antwoord dat erop neerkwam dat wij in ons beroep weliswaar niet veel van het land zagen, daar rondreizen over het platteland en schilderachtige plaatsen bezoeken er voor ons niet bij waren, maar dat we toch meer dan de meeste mensen van Engeland 'zagen' aangezien we werkzaam waren in huizen waar de meest vooraanstaande dames en heren van het land bijeenkwamen. Om deze opvatting te ventileren had ik uiteraard het woord moeten nemen op een manier die aanmatigend had kunnen overkomen. Daarom beperkte ik me eenvoudigweg tot de opmerking: 'Ik heb het voorrecht gehad, meneer, om in de loop der jaren het beste van Engeland onder dit dak te zien.'

Meneer Farraday begreep die verklaring kennelijk niet, want hij zei slechts: 'Ik meen het, Stevens. Het is niet goed als

een mens zijn eigen land niet eens kan bekijken. Volg mijn raad op en ga een paar dagen weg.'

Zoals u misschien begrijpen zult nam ik meneer Faradays wenk die middag volstrekt niet serieus en beschouwde ik het voorval als het zoveelste voorbeeld van de onbekendheid van een Amerikaanse heer met wat wel en niet in Engeland gebruikelijk en gepast was. Het feit dat mijn standpunt over datzelfde voorstel in de dagen daarna een verandering onderging – en dat het idee om een reisje naar de West Country te maken zelfs in toenemende mate mijn gedachten begon te beheersen – is ongetwijfeld hoofdzakelijk te wijten aan – waarom zou ik het verhelen? – de brief die ik ontving van juffrouw Kenton; de eerste in bijna zeven jaar als men de kerstkaarten buiten beschouwing laat. Maar laat ik direct duidelijk maken wat ik hiermee bedoel; ik bedoel hiermee dat de brief van juffrouw Kenton een aantal ideeën opriep met betrekking tot beroepsmatige aangelegenheden hier op Darlington Hall, en ik wil benadrukken dat het de zorg om diezelfde beroepsmatige aangelegenheden was die me ertoe bracht om de goedbedoelde wenk van mijn werkgever opnieuw in overweging te nemen. Maar laat ik dat nader toelichten.

Het geval wil dat ik de afgelopen maanden verantwoordelijk ben geweest voor een reeks kleine vergissingen bij het uitvoeren van mijn taken. Ik moet erbij zeggen dat al die vergissingen op zich zonder uitzondering volstrekt onbeduidend waren. Niettemin zult u denk ik wel begrijpen dat een dergelijke ontwikkeling tamelijk verontrustend was voor iemand die niet gewend is zulke vergissingen te begaan, en ik begon er zelfs al allerlei paniekachtige theorieën op na te houden omtrent de oorzaak. Zoals zo vaak in dergelijke gevallen was ik blind voor wat zonneklaar was – althans tot na veel gepieker over de implicaties van juffrouw Kentons brief mijn ogen

opengingen voor de simpele waarheid: dat die kleine vergis-sinkjes van de laatste maanden voortkwamen uit iets zo weinig onheilspellends als een verkeerde werkindeling.

Uiteraard heeft elke butler tot taak de grootst mogelijke zorg te besteden aan het opstellen van een werkindeling. Wie zal zeggen hoeveel ruzies, valse beschuldigingen, onnodige ontslagen en stukgelopen veelbelovende loopbanen te wijten zijn aan de gemakzucht van een butler bij het uitstippelen van de werkindeling? Ik durf wel te stellen dat ik het volmondig eens ben met diegenen die beweren dat de bekwaamheid van elke behoorlijke butler volledig afhangt van zijn vermogen tot het maken van een goede werkindeling. Ik heb in de loop der jaren vele werkindelingen gemaakt, en ik geloof niet dat ik poch als ik zeg dat slechts zeer weinige voor verbetering vatbaar waren. En als in het onderhavige geval de fout in de werkindeling zit, dan kan de schuld daarvoor alleen maar bij mijn persoon gezocht worden. Tegelijkertijd gebiedt de eerlijkheid me erop te wijzen dat mijn taak in dit geval ongekend moeilijk was.

Het volgende was gebeurd. Toen de transactie was afgewikkeld – de transactie waarmee de familie Darlington na twee eeuwen afstand deed van dit huis – liet meneer Farraday weten dat hij hier niet onmiddellijk zijn intrek zou nemen maar nog vier maanden in de Verenigde Staten zou doorbrengen om allerlei zaken af te handelen. Hij was er echter op gebrand dat het personeel van zijn voorganger – personeel waarover hij niets dan goeds had gehoord – op Darlington Hall zou aanblijven. Het ‘personeel’ waar hij op doelde bestond uiteraard nog slechts uit een kern van zes personen die door de verwanten van lord Darlington waren aangehouden om het huis tot aan en tijdens de transactie te beheren; en het spijt me te moeten zeggen dat ik, toen de koop eenmaal gesloten was, niet kon voorkomen dat allen op mevrouw Cle-

ments na naar andere betrekkingen vertrokken en niet voor meneer Farraday te behouden waren. Toen ik mijn nieuwe werkgever in een brief mijn spijt over de ontstane situatie bevestigde, kreeg ik uit Amerika als antwoord de opdracht om nieuw personeel ‘een voornaam oud Engels huis waardig’ te werven. Ik begon meteen pogingen te ondernemen om meneer Farradays wens te vervullen, maar zoals u weet is het op heden geen eenvoudige zaak om nieuwelingen van voldoende niveau te vinden, en hoewel ik tot mijn genoegen op aanbeveling van mevrouw Clements Rosemary en Agnes in dienst kon nemen, was ik nog niet verder gekomen toen ik mijn eerste bespreking met meneer Farraday had tijdens het kortstondige voorbereidende bezoek dat hij vorig jaar in de lente aan ons eiland bracht. Bij die gelegenheid ook – in het vreemd kale studeervertrek van Darlington Hall – schudde meneer Farraday me voor het eerst de hand, al waren we toen bepaald geen vreemden meer voor elkaar; afgezien van de personeelskwestie was er voor mijn nieuwe werkgever in verscheidene andere gevallen al aanleiding geweest om een beroep te doen op kwaliteiten waarover ik gelukkigerwijs meen te beschikken om vervolgens te bemerken, als ik zo vrij mag zijn, dat die niets te wensen overlieten. Daardoor kwam het ook, neem ik aan, dat hij meteen met een gerust hart zakelijk en vertrouwelijk met me kon spreken, en mij aan het eind van onze bijeenkomst het beheer gaf over een niet onaanzienlijke som gelds ter bekostiging van een hele scala aan voorbereidingen met het oog op zijn aanstaande vestiging alhier. Hoe dan ook, waar het me om gaat is dat ik er in de loop van dat gesprek melding van maakte hoe moeilijk het was om in deze tijd geschikt personeel te vinden, en dat meneer Farraday me toen, na even nagedacht te hebben, zijn verzoek deed: of ik mijn best wilde doen om een werkindeling te maken – ‘een soort bediendenrooster’, zoals hij het uitdrukte – om het

huis op orde te houden met de huidige vier personeelsleden, te weten mevrouw Clements, de twee jeugdige meisjes en ikzelf. Dat zou kunnen inhouden, zo besepte hij, dat gedeelten van het huis ‘in de hoezen’ zouden moeten, maar wilde ik zo goed zijn om al mijn ervaring en bekwaamheid aan te wenden om ervoor te zorgen dat dergelijke nadelige effecten tot een minimum beperkt bleven? Terugdenkend aan de tijd dat ik zeventien personeelsleden onder me had, en in het besef dat er nog niet eens zo lang geleden achtentwintig mensen hier op Darlington Hall in dienst waren geweest, moet ik zeggen dat het idee een werkindeling te moeten maken waarmee datzelfde huis door vier personeelsleden draaiende gehouden diende te worden me toch wel danig afschrok. Hoewel ik mijn best deed om niets te laten merken, moet ik toch iets van mijn scepsis verraden hebben, want meneer Farraday voegde er toen als om me gerust te stellen aan toe dat er, als het noodzakelijk zou blijken, nog iemand in dienst genomen mocht worden. Maar het zou hem veel genoeg doen, herhaalde hij, als ik ‘het met vier personen probeerde te redden’.

Vanzelfsprekend ben ik ‘als zovelen van ons’ er niet voor om al te veel oude gewoonten te veranderen. Maar het is heilloos om, zoals sommigen doen, zich aan de traditie vast te klampen om haarzelfs wille. In dit tijdperk van elektriciteit en moderne verwarmingsmethoden is het in het geheel niet nodig om evenveel mensen in dienst te hebben als amper een generatie terug nog noodzakelijk was. Ik heb zelfs al enige tijd het idee dat het aanhouden van zulke onnodige aantallen mensen louter omwille van de traditie – met als gevolg dat het personeel over abnormaal veel vrije tijd beschikt – een grote rol heeft gespeeld in de snelle daling van het niveau in ons beroep. Bovendien had meneer Farraday duidelijk gemaakt dat hij maar hoogst zelden het soort sociale evenementen wilde houden dat zich in het verleden zo veelvuldig

op Darlington Hall had afgespeeld. Ik begon me dus te wijden aan de taak die meneer Farraday me had opgedragen; ik werkte vele uren aan de werkindeling, en ik dacht er minstens even zovele uren aan terwijl ik me van andere taken kweet of als ik wakker lag na me ter ruste te hebben begeven. En telkens als ik een goed idee meende te hebben, onderzocht ik het op vergissingen en bekeek ik het van alle kanten. Uiteindelijk kwam ik met een regeling die misschien niet precies overeenkwam met wat meneer Farraday me had verzocht, maar naar mijn overtuiging menselijkerwijs gesproken het maximaal haalbare was. Bijna alle bekoorlijke delen van het huis konden in gebruik blijven; maar de uitgestrekte personeelsvertrekken – de gang achter, de beide provisiekamers en het vroegere washok inbegrepen – evenals de logeergang op de tweede verdieping gingen in de stoflakens, zodat we alle vertrekken op de benedenverdieping overhielden alsmede een royaal aantal logeerkamers. Het zal duidelijk zijn dat onze huidige viermansploeg het werk niet zonder assistentie van enkele daghulpen aan zou kunnen; mijn regeling voorzag daarom in de diensten van een tuinman, eenmaal in de week, in de zomer tweemaal, en twee schoonmakers die elk tweemaal in de week zouden komen. De regeling zou bovendien voor alle vier de inwonende bedienden een radicale wijziging betekenen van onze normale respectievelijke taken. De beide jeugdige meisjes zouden, naar ik verwachtte, het niet moeilijk vinden om zich in dergelijke veranderingen te schikken, maar ik deed wat ik kon om van mevrouw Clements zo min mogelijk aanpassingen te vergen; zozeer zelfs dat ik mezelf een aantal taken oplegde die een butler strikt genomen niet zou hoeven te vervullen.

Ook nu nog vind ik het te ver gaan om te zeggen dat het een slechte regeling was; per slot stelt ze een ploeg van vier personen in staat om een verrassend groot terrein te bestrijken.

Maar u zult ongetwijfeld met me eens zijn dat een waarlijk goede werkindeling ruime foutmarges bevat voor dagen waarop een bediende ziek is of om een of andere reden minder dan normaal presteert. In dit bijzondere geval was mijn opdracht natuurlijk een ietwat ongewone, maar toch had ik niet verzuimd om waar mogelijk 'marges' in de werkindeling op te nemen. Ik was me er terdege van bewust dat eventuele weerstanden bij mevrouw Clements of de beide meisjes tegen taken die de traditionele grenzen overschreden, versterkt zouden worden als ze het idee zouden krijgen dat hun werkdruk erg toegenomen was. Ik had daarom gedurende de dagen dat ik met de werkindeling worstelde behoorlijk wat denkwerk verricht om te bereiken dat mevrouw Clements en de meisjes, als ze eenmaal over hun afkeer van hun meer 'eclectische' rol heen waren, de verdeling der taken stimulerend en niet te zwaar zouden vinden.

Ik vrees echter dat ik, in mijn ijver om de steun van mevrouw Clements en de meisjes te verkrijgen, mijn eigen beperkingen misschien niet helemaal goed heb ingeschat; en hoewel mijn ervaring en gebruikelijke voorzichtigheid in dergelijke aangelegenheden voorkwamen dat ik mezelf meer werk gaf dan ik aankon, liet ik wellicht na om voor mezelf ook een marge in te bouwen. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat die nalatigheid in de loop van verscheidene maanden in dergelijke kleine maar veelzeggende voorvallen tot uiting kwam. Welbeschouwd denk ik dat de kwestie eenvoudigweg hierop neerkomt: ik had mezelf te veel werk gegeven.

Het verbaast u misschien hogelijk dat zo'n overduidelijke tekortkoming in een werkindeling al die tijd aan mijn aandacht heeft kunnen ontsnappen, maar anderzijds zult u met mij eens zijn dat het vaak zo gaat met kwesties waar men een tijdlang bij voortduring aan heeft gedacht; men heeft pas oog

voor de waarheid als de aandacht er toevallig op gevestigd wordt door een gebeurtenis die er los van staat. Zo ging het in dit geval ook; dat wil zeggen, de brief die ik ontving van juffrouw Kenton, waaruit afgezien van enkele lange, nogal duistere passages een onmiskenbaar heimwee naar Darlington Hall sprak, en die – daar ben ik heel zeker van – duidelijke zinspelingen bevatte op haar wens om hier terug te komen, bracht mij ertoe om de werkindeling nog eens te bezien. En toen pas viel me in dat er inderdaad een cruciale rol voor een extra personeelslid weggelegd kon zijn; ja, dat de ontstentenis van zo'n persoon in feite de oorzaak geweest was van al mijn recentelijke problemen. En hoe langer ik erover nadacht, des te duidelijker het me werd dat juffrouw Kenton met haar enorme verknochtheid aan dit huis, met haar voorbeeldige bekwaamheden – die men tegenwoordig bijna nergens meer vindt – precies de component was met behulp waarvan ik in staat zou zijn om een geheel bevredigende werkindeling voor Darlington Hall te maken.

Nadat ik de situatie aldus had geanalyseerd, duurde het niet lang of ik begon het vriendelijke aanbod dat meneer Faraday me enkele dagen geleden gedaan had opnieuw in overweging te nemen. Het was namelijk bij me opgekomen dat de voorgestelde autotocht een beroepsmatig doel zou kunnen dienen; met andere woorden, ik kon in de loop van mijn reis naar de West Country een bezoekje aan juffrouw Kenton brengen en zo persoonlijk nagaan in hoeverre ze genegen was om wederom hier op Darlington Hall te komen werken. Ik heb, laat ik dat duidelijk zeggen, de recente brief van juffrouw Kenton verscheidene malen gelezen, en het is uitgesloten dat ik me de toespelingen in die richting van haar kant slechts zou verbeelden.

Desondanks kwam ik er verscheidene dagen niet toe de zaak aan meneer Faraday voor te leggen. Er zaten namelijk